

Sosyal Medyanın Depremlerde Kullanımı: 6 Şubat Pazarcık ve Elbistan Depremleri Örneği

Use of Social Media in Earthquake: Example of 6 February Pazarcık and Elbistan Earthquake

ÖZET

Ülkemiz 6 Şubat 2023 günü önce saat 04.17'de Pazarcık'da meydana gelen 7.7'lik, ardından aynı gün saat 13.24'te Elbistan'da meydana gelen 7.6'lık depremlerle sallandı. Cumhuriyet tarihinin en büyük afetlerinden kabul edilen bu depremler 11 ilimizi etkilemiş, resmi rakamlara göre 5 Nisan 2023 tarihi itibarıyla 50 bin 399 can kaybına ve depremden etkilenen illerde büyük yıkıma neden olmuştur. Yaşanan depremlerden sonra bölgede, başta iletişim ve telekomünikasyon olmak üzere arama-kurtarma, yardım ve organizasyon sorunları görülmüştür. 1999 Marmara Depremi'nde yaşanan iletişim, yardımın gecikmesi, hazırlıklı olmama, organizasyon eksikliği gibi sorunların birçoğu Kahramanmaraş Depremleri'nde de yaşanmıştır.

Medyanın toplumsal olaylar ve olağanüstü durumlar karşısındaki rolü bilinen bir gerçektir. 2010'lu yıllarla birlikte toplumsal hayatımızdaki yeri artan sosyal medya, toplumsal olaylarda aktif rol oynamaktadır. Deprem gibi afet durumlarının da sosyal medya önemli bir araçtır. Özellikle yardım isteme, ses duyurma, bölgedeki ihtiyaçları duyurma, bölgede neler olduğunu bildirme gibi hayati işlevlere sahiptir.

Bu çalışmada, 1999 Marmara Depremi'nde yaşananlarla Kahramanmaraş merkezli depremlerde yaşananlar arasındaki benzerlikler tespit edilmiştir. Akabinde Pazarcık ve Elbistan merkezli depremlerden sonra yaşananlara bakılmış ve bu depremlerde sosyal medyanın kullanımına ilişkin tespitlerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Sosyal Medya, Afet, İletişim, Afet Yönetimi

ABSTRACT

Our country was shaken up by the 7.7 earthquake that occurred in Pazarcık on February 6, 2023 at 04:17, and then the 7.6 earthquake that occurred in Elbistan at 13.24 on the same day. These earthquakes, which are considered as one of the biggest disasters in the history of the Republic, affected 11 provinces, causing 50 thousand 399 deaths and great destruction in the provinces affected by the earthquake as of April 5, 2023, according to official figures. After the earthquakes, problems were seen in the region, especially in communication and telecommunication, in search and rescue, aid and organization. Many of the problems experienced in the 1999 Marmara Earthquake, such as communication, delay in assistance, unpreparedness, and lack of organization, were also experienced in Kahramanmaraş Earthquakes.

The role of the media in social events and extraordinary situations is a well-known fact. Social media, which has increased its place in our social life with the 2010s, plays an active role in social events. Social media is an important tool in disasters such as earthquakes. In particular, it has vital functions such as asking for help, making a noise, announcing the needs in the region, and reporting what is happening in the region.

In this study, similarities between what happened in both 1999 Marmara and Kahramanmaraş-centered earthquakes were determined. Subsequently, the events happened after Pazarcık and Elbistan-centered earthquakes, were examined and determinations were made regarding the use of social media in these earthquakes.

Keywords: Earthquake, Social Media, Disaster, Communication, Disaster Management

GİRİŞ

Türkiye Alp-Himalaya deprem kuşağı üzerinde yer alan bir ülkedir. Ülke nüfusunun çok büyük bir kısmı bu aktif fay hatları üzerinde yaşamaktadır. Türkiye tarih boyunca küçük ve büyük şiddette depremlerle karşılaşmıştır. Depremler jeolojik bir doğa olayıdır ve insan hayatının herhangi bir şekilde etkilemediği sürece afet olarak değerlendirilmez (Şahin & Üçgül, 2019, s. 44). Türkiye yüz ölçümünün büyük bir bölümü fay hatları üzerinde olduğundan, özellikle Richter ölçeğine göre 5.0'dan büyük olan, depremler insan hayatını olumsuz etkilemektedir.

6 Şubat 2023 saat 04.17'de merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi olan 7,7'lik ve saat 13.24'te 7,6'lık Elbistan ilçesindeki depremler Gaziantep, Hatay, Adıyaman, Malatya, Diyarbakır, Adana, Kilis, Şanlıurfa,

Mısra Erkaraman¹

How to Cite This Article

Erkaraman, M. (2023). "Sosyal Medyanın Depremlerde Kullanımı: 6 Şubat Pazarcık ve Elbistan Depremleri Örneği" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:112; pp:7338-7347. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.69842>

Arrival: 04 May 2023

Published: 30 June 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, SBE, Sosyoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye. ORCID: 0000-0002-5378-0739

Osmaniye ve Elazığ illerini etkilemiştir (TMMOB, 14 Şubat 2023, s. 2). Depremler sonrası artçı sarsıntılar devam etmektedir. 1939 Erzincan Depremi 7.9 şiddetiyle Türkiye Cumhuriyeti'nde görülmüş en büyük şiddette depremdir. Erzincan Depremi'nde 32 bin 962 kişi hayatını kaybetmiştir. Dolayısıyla 6 Şubat depremleri Cumhuriyet tarihinde yaşanan en yıkıcı depremlerdir (Özmen, 2023). Depremler sonrasında gerekli hazırlıkların yapılmamış olması, organizasyon ve koordinasyon eksiklikleri, hızlı hareket edememe ve alınan çeşitli kararlar pek çok soru ve sorunu meydana getirmiştir. Binaların uygun olmayan zeminlere inşa edilmesi, düşük kalite inşaat malzemelerin kullanımı, binaların yönetmeliklere uygun yapılmamış olması, bazı bölgelerdeki zemin sıvılaşmaları ve imar affı ile güvensiz yapıların yasallaştırılması gibi nedenler yapısal hasarların büyüklüğünü arttırmıştır (İTÜ, 2023, s. 3).

Kahramanmaraş Depremleri sonrası özellikle sosyal medya kullanımının rolü önemli olmuştur. İnsanların ses duyurmaları, enkaz altında kalanların ve enkaz altında kalanların yakınlarının adresleri paylaşıp yardım istemeleri, deprem bölgelerinde nelere ihtiyaç olduğu konusunda paylaşımlar, yardımların toplanması, gönüllülerin organize olması, sosyal medya üzerinde yapılan paylaşımlarla koordinasyonların sağlanması gibi birçok durum sosyal medyanın aktif rolüyle sağlanmıştır. Özellikle başta AHBAP derneği ve Haluk Levent, Oğuzhan Uğur ve Babala Tv ekibi, TÜGVA, İHH İnsani Yardım Vakfı, KADEM, AKUT gibi sivil toplum kuruluşları ile pek çok sanatçının, ünlünün ve birçok sosyal medya kullanıcısının deprem sonrasında sosyal medyada paylaşımlar yaptığı, yardımlar toplayıp, organize ettiği görülmüştür (Anadolu Ajansı, 2023).

Bu araştırmanın amacı Kahramanmaraş Depremlerinde sosyal medyanın rolünü incelemek ve ne amaçlarla kullanıldığına bakmaktır. 1999 Marmara Depremi sonrası yaşananlarla Kahramanmaraş Depremleri sonrasında yaşananlar arasında benzerlikler dikkat çekmiştir. Çalışmada dijital etnografi (sosyal medya etnografisi veya netnografi) yöntemi ve veri toplama aracı olarak katılımsız gözlem tekniği kullanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Saha araştırmalarında en çok kullanılan yöntem etnografi ve gözlem teknikleridir. Nitel araştırmalarda yapılandırılmamış gözlem kullanılan tekniklerdendir. Yapılandırılmamış gözlemler katılımcı gözlem ve katılımsız gözlem olarak ikiye ayrılmaktadır. Katılımcı gözlemlerde araştırmacı çalışacağı grubun içine girer ve grubun bir parçası olur. Katılımlı gözlem yöntemi, sosyal medyada bulunan kullanıcıların davranışlarını izlemek için araştırmacıların doğrudan müdahil oldukları bir gözlem türüdür. Bu yöntemde, araştırmacılar sosyal medya platformlarına aktif bir şekilde katılırlar ve kullanıcılarla doğrudan etkileşime girerler. Bu yöntem, araştırmacıların kullanıcılarla etkileşime girerek daha ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplamasına izin verir. Araştırmacı, gruptan biriyimş gibi hareket eder (Karakaya, 2019). Katılımsız gözlem araştırmacının grubu uzaktan gözlemlediği, gözlemlediği grubun bir parçası haline gelmediği, hiçbir paylaşımda bulunmadan grubu sessizce izlediği gözlem tekniğidir. Sadece ortam gözlemlenir, araştırmacı yorum ve paylaşımlarda bulunmaz. Bu yöntemde, araştırmacılar sosyal medya platformlarındaki verileri incelerler, kullanıcılara doğrudan müdahale etmezler. Katılımsız gözlem, katılımcı gözleme göre daha fazla nesnellik sağlar (Sencer & Sencer, 1978; Aziz, 2022). Bu çalışmada her iki gözlem tekniği bir arada kullanılmıştır.

Sosyal medyada kullanılan etnografya çalışmaları netnografi, sanal etnografi, çevrimiçi etnografi, dijital etnografi, sosyal medya etnografisi şekillerinde adlandırılmaktadır. Kozinets netnografisi "internet veya teknolojik ağ etnografisi" şeklinde tanımlar (Kozinets, 2010; Hine, 2000; Murthy, 2008). Dijital etnografi yöntemi sosyal medya çalışmalarında sıkça kullanılan bir yöntemdir. Dijital etnografi esnek ve sistematik veri toplama analizi sağlayan bir yöntemdir (Anbarlı, 2020). Dijital etnografi çevrimiçi ve çevrimdışı gözlemleri içerebilir. Katılımsız gözlem ya da katılımlı gözlem yoluyla verileri analiz etmek mümkündür (Karakaya, 2019).

Çalışmada dijital etnografi (Anbarlı, 2020) (sosyal medya etnografisi ya da netnografi) yöntemi ve katılımsız gözlem tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın sahası Twitter mikroblogu seçilmiştir. Çalışma kapsamında Twitter platformunda 6 Şubat 2023 ile 18 Mart 2023 tarihleri arasındaki 40 günlük süreçte gündem olan hashtagler gözlemlenmiştir. Gözlemlenen hashtagler aşağıdaki şekildedir; [#MüteahhitlerYargılansın](#); [#depremicin hukukigirisim](#); [#güvenmiyorum](#); [#GÜVENMİYORUM](#); [#hatayyardım](#); [#AdıyamanYardımBekliyor](#); [#samandağyardım](#); [#marasyardımbecliyor](#); [#EnkazKaldırmaDurdurulsun](#), [#EnkazKaldırmaDurmali](#), [#yardımmerece](#), [#EkiplerNerede](#); [#cadirihitiyaci](#); [#CadırlarNerede](#); [#yardım](#) [#hijyen](#); [#ulasamıyoruz](#) [#GSM](#) [#deprem](#); [#barınma](#) [#konteyner](#) [#deprem](#); [#ihtiyaçlistesi](#); [#yardımmerece](#), [#hatayyardımbekliyor](#), [#cadiracil](#), [#EkiplerNerede](#); [#hataydasuyok](#); [#tuvalet](#) [#deprem](#) [#Çadır](#); [#TwitterıAçın](#), [#twitterbanturkey](#).

Saha araştırması doğrudan veri toplama yoluyla gerçekleştirilen araştırma yöntemidir. Bu veriler, genellikle bir anket, görüşme veya gözlem yoluyla toplanır. Twitter gibi sosyal medya platformları, insanların fikirlerini, görüşlerini ve deneyimlerini paylaşabilecekleri bir alan sağladığı için, saha araştırmaları için kullanılabilir. Bu çalışmada da belirtilen hashtaglerdeki yorumlar içerik analizine tabi tutulmuştur.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Medya ve Sosyal Medya Kavramları

Medya kelimesi, Latince “ortam, araç” gibi anlamlara gelen “*medium*” sözcüğünden türetilmiştir. Medya kavramı; her çeşit bilginin bireylere veya topluluklara aktarılması yoluyla haber verme, eğlence, eğitim, kültürel gelişme, güdüleme, toplumsallaştırma vb. temel işlevleri sağlar. Genel olarak medya ile kastedilen yazılı basın, görsel medya, işitsel medya ve sosyal medyadır. Medyanın görevi halka haber vermek, halkı bilgilendirmektir (Soydan & Alpaslan, 2014, s. 57).

Yeni medya kavramı bilgisayar ağları, internet, web 2.0, çevrimiçi uygulamalar, e-uygulamalar, dijital medya, siber ve sanal uzam, sanal gerçeklik, avatar vb. birçok kavramı da içeren sayısal yani dijital yeni iletişim ortamlarıdır (Binark & Löker, 2011, s. 9). Genel olarak yeni medya hızlılık, hipermetinsellik, etkileşimsellik, çoklu enformasyon, eş zamansızlık, kitesizleştirme mekan tanımazlık özellikleri sayesinde geleneksel medyadan çok daha avantajlı ve ayrıcalıklı bir role sahiptir (Kırık, 2017, s. 235; Yanık, 2016, s. 902). Sosyal medya kullanıcıların bilgi, düşünce, beğeni, enformasyon vb. paylaşmasını sağlayan, bir araya gelip, karşılıklı etkileşim kurabilmelerini sağlayan çevrimiçi araç, sosyal ağ ve web sitelerinin ortak adıdır (Sayımer, 2012). Sosyal medya ile her kullanıcı yeni insanlarla tanışabilir, iletişim kurabilir, içerik oluşturabilir, tüm bunları internetin olduğu her an zaman, mekan ve ortam fark etmeksizin yapabilmektedir (Güdücü, 2020, s. 225). Web 2.0 ve sosyal medya ile artık geleneksel medyanın sınırlı ve tek tipleşmiş yapısı kırılmış ve kullanıcıların içerikler ürettiği, paylaşabildiği özgürleşmiş bir medya olgusu oluşmuştur (Yeğin, 2021, s. 119).

Sosyal medya ile eskiden pasif alıcı konumundaki bireyleri aktif katılımcı konumuna gelmiş, bu sayede kullanıcılar hem içerik üreticisi hem içerik tüketicisi haline gelmiş, hedef kitleye gönderilecek mesajların seçilme ve düzenlenme imkanı oluşmuş, karşılıklı etkileşimsellik artmıştır (Ünal, 2020, s. 242-243). Sosyal medya gündemi takip etmek, toplumsal hayatın aktif bir parçası olmak, yaşadığımız dünya ve kendi kimliğimizi anlamlandırmak, bireysel ve toplumsal mücadelelerde bulunmak ve kamuoyu oluşturmak için bir merkez haline gelmiştir (Güdücü, 2020, s. 224-228). Sosyal medyanın kitlelerin bir araya gelip, örgütlendiği ve bu örgütlenmenin toplumsal eylemlere dönüştüren bir ortam olduğunu Gezi Eylemleri, Arap Baharı, Wall Street Eylemleri, Sarı Yelekliler gibi toplumsal olaylarda görülmektedir. Koronavirüs pandemisi ile de sosyal medyanın Türkiye’de ve dünyada insan hayatının ayrılmaz bir unsuru olduğu, bir temel hak ve ihtiyaç haline geldiği ve ne kadar etkili ve önemli olduğu görülmüştür (Yıldırım & İpek, 2020; Kırık & Özkoçak, 2020).

Sosyal medyada her kullanıcının kendi haberini üretebilmesi, bilgilere kolay ulaşabilmesi yanında doğrulukları teyit edilmeyen haberleri arttırmıştır. Sosyal medyanın kontrolsüz, çok sesli yapısının doğurduğu avantajlar yanında trol ve bot hesaplar tarafından yanlış haberciliğin, dezenformasyonun, misenformasyonun ve manipülasyonun merkezi haline gelmiştir. Yeni medya ile bilgilere ulaşmak çok kolay hale gelse bile, sosyal medyadaki bilgi seli içinde doğruya ve hakikate ulaşmak bir o kadar zor hale gelmiştir (Ünal, 2020, s. 252-253).

Doğal Afetler ve Depremler

Doğal afetler dünyanın varoluşundan itibaren yaşanarak, tüm insanlığı etkilemiş, can ve mal kayıplarına yol açmış, ekonomiden sağlığa, eğitimden emniyet ve asayişe, barınmadan haberleşme ve ulaşım her alanda sorunlara neden olmaktadır. Birleşmiş Milletler, “insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplumları etkileyen ve yerel olanaklarla baş edilemeyen her türlü doğal, teknolojik veya insan kaynaklı tüm olayları” afet olarak tanımlamaktadır (Soydan & Alpaslan, 2014, s. 54). AFAD ise afeti “Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuç” şeklinde tanımlamaktadır (AFAD). Aslında birer doğa olayı olan deprem, heyelan, çığ, volkanik faaliyetler, hortum gibi olaylar insanlara ve insan hayatına etki ettiği ve zarar verdiği, çeşitli yönleriyle toplumsal, ekonomik vb. olumsuzluklara yol açtığı zaman doğal afet halini alır (Toker, 2016, s. 250; Yakut, 2002, s. 110).

Doğal afetler toplumsal değişime neden olan olaylardan biridir. Doğal afetler iç veya dış göçlere neden olurlarken ekonomik, siyasi, kültürel vb. birçok kurumda toplumsal değişime de neden olmaktadır (Özarlan, 2-4 Mayıs 2012, s. 212). Büyük doğal afetler ölümler, yaralanmalar, sakatlanmalar dışında, gıda bulma, hijyen, bulaşıcı hastalık ve salgın gibi sorunlara, ülke ekonomisinde, altyapıda, iletişimde, ulaşımında, sanayide büyük problemlere neden olur (Çanakçı, Öztürk, & Şaşmazlar, 2022, s. 883). Afetler sonrasında afetzedeler, bölgeye giden arama-kurtarma ekipleri, STK’lar, gönüllüler ve toplumun genelinde psikolojik sorunlar görülebilmekte, yaşanan travma uzun süre etkisini gösterebilmektedir (Altun, 2018, s. 13).

Türkiye’de insanları ve yerleşim yerlerini en çok etkileyen doğal afetler sırayla depremler, heyelanlar, seller, kaya düşmesi, çığlar ve orman yangınlarıdır (Kundak & Kadioğlu, 2011, s. 5). Levha hareketleri sonucunda yer içinde biriken enerjinin ani boşalmasına deprem denir (Karahisar, 2016, s. 46). Depremler başka afetlere (tsunami, kaya düşmesi, salgınlar gibi) ve farklı tehlikelere de (doğal gaz ve elektrik kaynaklı yangınlar gibi) neden olabilir (Kundak & Kadioğlu, 2011, s. 7-8). Türkiye topraklarının %93’ü deprem bölgesidir ve neredeyse tüm nüfus aktif fay hatları üzerinde yaşamaktadır (Altun, 2018, s. 5). Dolayısıyla depremden kaçmak mümkün değildir fakat Japonya ve Şili gibi ülkelerin yapabildiği gibi depremle yaşamayı başarabilmek gereklidir (Yolcu & Bekler , 2020; Koçak, 2004). Depreme ve bölgenin jeolojik durumuna dayanıklı binalar yaparak, imar affını kaldırarak, bina denetimlerini sağlıklı bir şekilde yürüterek, deprem anında yapılması gerekenleri bilerek depremle yaşayabilmek mümkündür (Bikçe, 2017, s. 29).

Depremin sonucu olarak yaşanan can kayıpları ve yaralanmalar, yapıların hasar görmesi, sosyoekonomik kayıplar depremin şiddetini (neden olduğu şiddeti) ortaya koymaktadır (Yakut, 2002, s. 114). Depremin yarattığı yıkımı ve karmaşayı en çok depreme hazırlıksız toplumlarda ve depreme uygun olmayan yapılaşmanın olduğu ülkelerde görülür (Yolcu & Bekler , 2020, s. 72).

Depremlerde Medya ve Sosyal Medyanın Rolü

21.yy’ın başından itibaren insanlık doğal afetlerin yanı sıra insanların neden olduğu biyolojik, sosyal, teknolojik birçok afetle mücadele etmek durumunda kalmıştır (11 Eylül Saldırıları, Katrina Kasırgası, Haiti’deki Depremler, Japonya’daki deprem-tsunami ve Fukushima Nükleer Santral Kazası, kuraklık, yangınlar, seller, kutupların hızla erimesi, savaşlar ve göçmen krizi, Covid-19 pandemisi,...) (Usta & Yükseler, 2021, s. 250). Ne tür olursa olsun afetler kaos toplumuna neden olmaktadır. Genel olarak medya hem afet öncesi halkın bilinçlenerek hazırlıklı olması, afete dirençli yapılar yapılması için kamuoyu oluşturulması hem de afet sonrasında bilgilendirme, kontrol, organizasyon ve koordinasyonun sağlanmasında etkin bir rol oynamaktadır (Kadioğlu, 2008, s. 232; Soydan & Alpaslan, 2014, s. 59). Sosyal medya da özellikle son 13 yıldır bunun bir parçasıdır.

Sosyal medya bilinçli ve etkili kullanıldığında özellikle afet gibi acil durumlarda halkın bilgilenebilmesini ve bilinçlenmesini sağlamak, yetkililerle halk arasında iletişimi sağlamak, ihtiyaçların duyurulması ve yardım faaliyetlerini koordine etmek ve afet sonrası iyileşmenin sağlanması gibi pek çok fayda sağlamaktadır (Demiröz, 2020, s. 302; Toker, 2016, s. 255; Çanakçı, Öztürk, & Şaşmazlar, 2022, s. 885; Tanner, Friedman, Koskan, & Barr, 2009). Medya kriz sürecinde hem halkın hem de yetkililerin bilgi aldığı merkezi bir konumdadır (Genç, 2008, s. 163). Yaşanan afet sadece afet bölgesindekileri değil tüm toplumu etkilemekte ve insanlar yaşamlarının bu kadar içine giren bir duruma karşı duyarsız kalamamaktadır. Sosyal medyanın sağladığı etkileşim, duyarlılığı arttırarak başta yardım kampanyaları olmak üzere toplumun organize olmasını sağlamaktadır (Soydan & Alpaslan, 2014, s. 63).

Sosyal medyanın bir afet ya da kriz durumunda kullanılması ilk kez 11 Eylül 2001 İkiz Kuleler Saldırıları sonrasındadır. Sosyal medyanın insan hayatının ayrılmaz bir parçası olmadığı o yıllarda etkisi şimdikiye kıyasla çok az olsa da, 11 Eylül Terör Saldırıları’ndan sonra kayıp insanlara ulaşmak ve bilgi sağlamak için wikiler oluşturulmuştur (Çanakçı, Öztürk , & Şaşmazlar, 2022, s. 885). Sosyal medyanın bir afette etkin kullanımının ilk örneklerinden biri 2011 yılında ABD’de gerçekleşen depremde telefonların kullanılmaması üzerine yetkili müdahale personellerinin Twitter üzerinden halkla iletişime geçmesi, insanların yakınlarına ulaşmak ve yetkililerden bilgi almak için Twitter’ı kullanması gösterilebilir. 2011 Van Depremi ülkemizde bir afet sonrasında sosyal medyanın etkin kullanımının görüldüğü ilk afettir. Depremden sonra halk sosyal medya üzerinden hızla örgütlenmiş, yardım kampanyaları düzenlemiş ve enkaz altında kalanların adreslerine dair paylaşılan mesajlar arama-kurtarma faaliyetlerine yardımcı olmuştur (Demiröz, 2020, s. 298-299). Sosyal medya deprem sonrasında haberleşmenin ve yardımlaşmasının merkezi haline gelmiştir (Şahinsoy, 2017, s. 14). Twitter’da 2017 Harvey Kasırgası’nda hashtaglerle yardım çağrısında bulunanların TrendTopic olmasıyla insanlar harekete geçerek, yardım isteyenlerin konumlarını paylaşmış ve bu bölgelere arama kurtarma ve yardımların gitmesini sağlamışlardır. Yine ülkemizde 2020 Elazığ Depremi ve 2020 İzmir Depremleri sonrasında da sosyal medyanın etkin bir rolü olmuştur (Çanakçı, Öztürk, & Şaşmazlar, 2022, s. 895; Oran & Akan, 2021, s. 1373).

İnternet kullanıcısı olan herkesin sesini duyurabildiği bir ortam olması sebebiyle, geleneksel medyanın kısıtlı imkanlarından farklı olarak, özellikle hızla müdahalelerin gerektiği acil durumlarda, sosyal medya öne çıkmaktadır (Toker, 2016, s. 262). Deprem gibi doğal afetlerde genelde iletişim altyapıları zarar görüp, çökmektedir. Bilgi akışının azaldığı, yetersiz kaldığı böyle durumlarda belirsizliğin oluşması, korkuya, endişeye neden olarak bilgiye olan ihtiyacı arttırmaktadır (Usta & Yükseler, 2021, s. 252). Deprem sonrasında zarar gören iletişim altyapıları ve elektrik kesintileri sebebiyle telefonların kullanılmadığı bu süreçte iletişim sosyal medyanın devreye girmesiyle sürdürülür.

Sosyal medyanın hız ve esnekliği dayanışma ve yardımlaşmayı arttırmakta, aynı zamanda insanların acil yardım taleplerini paylaşmasında etkin rol oynamaktadır. Örneğin; insanlar sosyal medyada depremde enkaz altında kaldıklarını ya da yakınlarının kaldığını adres vererek bildirmekte veya acil ihtiyaçlarını dile getirmekte veyahut bombalı terör saldırısı olduğunda (2016 Ankara'daki saldırı gibi) sosyal medyadan güvende olduklarını bildirmektedir (Toker, 2016, s. 261).

Yapılan araştırmalar sosyal medyanın afetzedelere bağışta bulunmak, yapılacak çalışmalara gönüllü olmak, enkaz altında kalanların ya da yakınlarının sosyal medya üzerinden yardım talep etmesi ve kurtarılması gibi olumlu yanları; kötü niyetli söylentiler, yalan haber yayma, kişisel bilgilerin yetkisiz yayılması, özel hayatın ihlali, provokatif söylemlerle kışkırtma, nefret söylemleri, kişi ve kurumların hedef gösterilmesi gibi olumsuz yanları olduğunu göstermektedir (Usta & Yükseler, 2021, s. 250-251).

KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİ ve SOSYAL MEDYA

Daha önce Van ve İzmir Depremleri'nde görülen depremzedelerin sosyal medyadan yardım istemeleri, enkaz altında kalanların adreslerini yazmaları, konum atmaları ya da video çekmeleri, enkaz altında yakınları kalanların ekiplerin gitmesi için adresleri paylaşması durumunu son olarak 6 Şubat 2023'te gerçekleşen ve 10 ili etkileyen 7.6'lık ve 7.8'lik iki depremde çok daha geniş çaplı yaşanmıştır. Bu sayede birçok insanın kurtarılması mümkün olmuştur. Sosyal medya (özellikle Twitter ve Instagram) hem toplumun gerçekleşen olaydan detaylarıyla haberinin olması, hem afetzedelerin ve yakınlarının yardım istemeleri için kullanılmıştır. Kahramanmaraş Depremleri'nde görüldüğü gibi devlet yetkililerinin yeterince hızlı ve planlı bir şekilde hareket edememesi, deprem bölgelerine arama-kurtarma ekiplerini ve acil temel ihtiyaçları göndermede yetersiz kalmaları, kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği ve organizasyon problemlerine karşın; sosyal medya üzerinden Ahabap, AKUT, İHH İnsani Yardım Vakfı, KADEM gibi sivil toplum kuruluşları, sanatçılar ve ünlüler ve birçok sosyal medya kullanıcısının gayret ve çabalarıyla, ses duyurmaları, hemen organize olup yardım toplamaları, yardım göndermeleri ve yetkililerden yardım talep etmeleri sosyal medyanın böylesi afetlerde oynadığı rolü ortaya koymaktadır. Deprem sonrası yardım kuruluşlarının bilgileri, deprem bölgelerinin ihtiyaçları için olası başka bir afet durumunda kullanılacak Afetharita, Lastquake, AFAD acil, deprem.io, beniyiyim.com, yakinimibul.com gibi siteleri ve uygulamalar geliştirilmiştir ve sosyal medyadan paylaşılmıştır (Ahabap, 2023; Kopar, 2023; Dirier, 2023).

Sosyal medya platformları afetzedelerin ihtiyaç ve durumlarının afet bölgesi dışındaki kişiler tarafından öğrenilmesi ve bu kişilerin hızlı şekilde örgütlenerek, yardım kampanyaları yapmasına imkan sağlar. Bürokrasinin yavaş yürüyen mekanizmasına karşı sosyal medyada birlik, dayanışma ve yardım oluşturmak çok daha hızlı olmaktadır (Anar, 2021, s. 1141). Twitter üzerinden insanlar depreme yönelik alınmayan tedbirlerden, denetimsiz ve depreme dayanıksız binalardan, kaçan müteahhitlerden söz etmektedir ([#MüteahhitlerYargılansın](#); [#depremcinhukukigirisim](#)). Ayrıca yardımların ulaşamaması/geç ulaşması, organize olmada yaşanan sıkıntılar, kurumlara duyulan güvensizlik paylaşılmıştır ([#güvenmiyorum](#); [#GÜVENMİYORUM](#)). Haluk Levent ve Ahabap Derneği, Oğuzhan Uğur ve Babala ekibi gibi deprem bölgesine ilk ulaşan kuruluşlar ve isimler sosyal medyada bölgeden haberleri ve ihtiyaçları en çok paylaşanların başında gelmektedir (Uğur, 2023; Uğur, 2023; Levent, 2023). Depremlerden etkilenen alanın büyüklüğü, yeteri kadar depremlere yönelik hazırlıkların olmaması ve koordinasyon eksiklikleri sebebiyle birçok şehre (özellikle Hatay, Adıyaman, Elbistan, Samandağ) çok geç ulaşılmıştır ([#hatayyardım](#); [#AdıyamanYardımBekliyor](#); [#samandağyardım](#); [#marasyardımbekliyor](#)). İhtiyaç ürünlerinin geç gönderilmesi, hala canlılara ulaşılabilme ihtimali varken enkaz kaldırma çalışmalarına başlanması sosyal medyada bahsedilen konulardan olmuştur ([#EnkazKaldırmaDurdurulsun](#), [#EnkazKaldırmaDurmali](#), [#yardımmerede](#), [#EkiplerNerede](#)).

Twitter depremzedelerin bölgedeki eksiklikleri, yetersizlikleri dile getirmesini sağlayan bir kanal olmuştur (Levent, 2023) ([#ihtiyaclistesi](#)). Twitter özelinde paylaşılan twitlere bakıldığında deprem sonrasında özellikle çadır, konteyner, mobil duş ve tuvaletlerin uzun süre depremden etkilenenlere gönderilememesi, depremden etkilenen bölgelerde GSM sorunlarının günlerce çözülememesi gibi sorunların paylaşıldığı görülmektedir (Levent, 2023) ([#cadirihtiyaci](#); [#CadırlarNerede](#); [#yardım](#) [#hijyen](#); [#ulasamiyoruz](#) [#GSM](#) [#deprem](#); [#barınma](#) [#konteyner](#) [#deprem](#)).

1999 Marmara Depremi'nde olduğu gibi deprem sonrasında iletişimde ve koordinasyonda yaşanan aksaklıklar yardım ekiplerinin doğru yönlendirilememesi, sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve yabancı yardım kurumları arasında anlaşmazlıklar, gönderilen yardımlarda karışıklıklar vb. durumlara sebebiyet vermektedir (Genç, 2008, s. 169; Karahisar, 2016, s. 46). 6 Şubat'ta meydana gelen depremler sonrasındaki iletişim problemleri ve koordinasyon kuramama deprem bölgelerinde hem arama-kurtarma çalışmalarında hem de gönderilen yardımların dağıtımında yetki karmaşalarına sebebiyet vermiş, bu durum depremzedelerin ihtiyaçlara geç

ulaşmalarına ya da ulaşamamalarına veya gönderilen yardımların heba olmasına neden olmuştur (Levent, 2023) (Levent, 2023) ([#yardımnere](#), [#hatayyardimbekliyor](#), [#cadiracil](#), [#EkiplerNerede](#)).

Depremi hemen ardından evsiz kalan bölge halkının ilk önce barınma, gıda, ısınma, giysi, tuvalet, banyo gibi ihtiyaçlarının karşılanması gereklidir. Fakat afet bölgelerinde çadır, mobil tuvalet ve banyo, temel ihtiyaç malzemeleri gibi giden yardımların iyi yönlendirilememesi, depremin üstünden 1 ay geçmesine rağmen ihtiyaç sahiplerine ulaştırılamamış olmaları gibi durumlara rastlanmıştır ([#hatayyardimbekliyor](#); [#hataydasuyok](#); [#tuvalet](#) [#deprem](#) [#Çadır](#)).

Afet gibi olağanüstü durumlarda Türkiye’de ve dünyada Twitter işlevsel olarak öne çıkmaktadır. Buradan yapılan paylaşımlarla hem ulusal hem uluslararası alanda ses duyurulur. Özellikle Twitter’ın güncel, toplumsal ve politik olaylardaki rolü 2010’lu yıllarla birlikte görülmeye başlanmış ve bu olaylarda en çok kullanılan sosyal medya platformu olmuştur (Çoban, 2014; Yaşar, 2022, s. 17). İzmir Depremi’nden sonra İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin başlattığı “Bir Kira Bir Yuva” kampanyası Twitter’ın etkin kullanımıyla tüm Türkiye’den katılımın gösterildiği bir kampanya olmuştur (Renci, 2022, s. 16). Aynı kampanya Kahramanmaraş merkezli iki depremden sonra da evleri yıkılan, evlerini terk etmek zorunda kalan depremedeler için devam etmiştir ([#BirKiraBirYuva](#)). Yine Twitter başta olmak üzere sosyal medyanın etkin kullanımı bu gibi kampanyaların yayılmasında önemli rol oynamıştır. Ayrıca Afad tarafından depremlerde evlerini kaybedenler için “EvimYuvanOlsun” kampanyası yürütülmüştür (Evim Yuvan Olsun).

Sivil toplum kuruluşlarının yaşanan afetlerden sonra çok önemli olduğunu 1999’daki deprem göstermiştir. Sivil toplum kuruluşları hükümetten, merkezi ve yerel yönetimlerden bağımsız, gönüllülük esasına dayalı, maddi çıkar ve kar amacı gütmeyen, kamu yararı gözetilen, vatandaşlarla yönetici kurumlar arası köprü kuran, toplumu ilgilendiren tüm alanlar ve sorunlarla ilgili olurlar (Çalışkan & Kaya, 2021, s. 1056). 1999 Marmara Depremi’nde özellikle AKUT ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği gibi sivil toplum kuruluşlarının etkin ve önemli rolleri görülmüştür. Marmara Depremi sonrasında devlet kurumları ve hükümetin yavaşlığı, yanlış politika ve kararları eleştirilirken, sivil toplum kuruluşlarının etkililiği ve işlevselliği övülmüştür (Çalışkan & Kaya, 2021, s. 1056). Bugün yine depremin akabinde çok hızlı ve koordineli bir şekilde organize olan Ahbap, İHH İnsani Yardım Vakfı, KADEM, Babala gibi sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır.

Popülerlik ve tanınırlıkları fazla olması sayesinde ünlülerin yardımlar ve destekler için toplumun dikkatini çekmesi, toplumu etkilemesi daha kolaydır. Ünlü bireyler hem kendi yaptıkları bağışlar hem de bağış toplanmasına destek oldukları kampanyalarla halkın bu yönde ilgisini çekmeye yardımcı olurlar (Gökaliç & Saatcioğlu, 2019, s. 96). Kahramanmaraş merkezli iki depremden sonra da bu durumu yaşanmıştır. Sosyal medya üzerinden enkaz altında kalanların adreslerini ve bölgede nelere ihtiyaç olduğunu, eksikleri paylaşan, halkın ve yakınlarının sesi olan, yardım toplanmasını sağlayan ve yardım organizasyonlarının bizzat içinde olan sanatçı ve ünlülerin de böylesi bir felaket durumunda ne kadar etkili ve önemli olduğunu görülmüştür.

Marmara Depremi’nde de depremin etkilediği alanın genişliği sebebiyle kısa sürede organize olmakta sorunlar yaşanmış, iletişim ve ulaşım alt yapılarının zarar görmesi sebebiyle bölgeyle iletişim kurmada ve bölgeye ulaşmada sıkıntı yaşanmış, yetkililerin kendi aralarında yaşadıkları sorunlar krizin yönetilmesini sekteye uğratmış, yine medyanın bölgeden yetkililerin, halkın ve dünyanın haber almasında, bölgeyle iletişimde köprü olmasında önemli bir rolü olmuştur (Genç, 2008, s. 172; Toker, 2016, s. 264). Bugün Kahramanmaraş merkezli depremlerde yine iletişim sorunu baş göstermiştir. GSM operatörleri, telekomünikasyon sorunlarını uzun süre halledememiştir. Bu sorun sosyal medyanın iletişimin ana merkezi konumuna gelmesinde etkili olmuştur. Marmara Depremi’nde geleneksel medya araçlarının yaptığını bugün sosyal medya yapmış, bölgenin nabzını tutmuştur.

Sosyal medyanın özellikle kriz ve afet durumları gibi anlarda en önemli sorunu bilginin doğru olup-olmaması sorunsalı, yalan haberlere ve provakasyona açık bir ortam olmasıdır (Demiröz, 2020, s. 297). Bilinçli ya da bilinçsiz yanlış yönlendirmeler arama kurtarma ekiplerinin işlerini yapması engellemekte, yardımları aksatmakta, işleyişi geciktirmektedir (Anar, 2021, s. 1144). Sosyal medyanın olumsuz kullanımına bir örnek olarak depremde enkaz altında kalmadığı halde enkaz altında olduğuna dair mesaj atanlar olmaktadır (DHA, 2023). Herhangi bir afet sırasında insanları yanlış yönlendiren böyle durumlarla karşılaşmak mümkündür. Yanlış bilgilendirme ve yönlendirmeler, arama-kurtarma ve yardım faaliyetlerini aksatmakta, afetzedelerin zarar görmesine neden olmaktadır. Yine yanlış ve yalan bilgiler provokasyona neden olmakta afetzedeler ve toplumda gerginlik ve huzursuzluk yaratmaktadır (Demiröz, 2020, s. 299-300).

Deprem sonrası en kritik saatler içerisindeyken (8 Şubat 2023) bazı provokatörler, troller ve asılsız haberler sebebiyle Twitter’a bant daraltması uygulanarak, erişim kısıtlanmıştır ([#TwitterıAçın](#), [#twitterbanturkey](#)). 2022 yılında çıkarılan “Sosyal Medya Yasası” bu gibi sosyal medya platformlarına erişim engelleri, kısıtlamalar getirilmesi vb. durumların hukuki bir zemine dayandırılmasına neden olmaktadır. Her toplumsal olayda olduğu gibi

sosyal medya üzerinden bu depremler sonrasında da sahte ihbarlarda bulunanlar, deprem bölgesiyle ilgili yalan ve yanlış haberler yayanlar (dezenformasyon ve misenformasyon), enkaz altında olduğunu söyleyenler, sahte yardım kampanyaları düzenleyen dolandırıcılar olduğu görülmüştür. Fakat sosyal medyanın özellikle de Twitter'ın tek iletişim sahası olduğu böyle bir anda uygulanan kısıtlama birçok tartışmayı akabinde getirmiştir.

Afet yönetiminde ulusal-hükümet düzeyi, bölgesel-hükümet düzeyi, belediyeler düzeyi ve halk-birey düzeyi olmak üzere dört sorumluluk düzeyi bulunmakta (Mavi, 2020, s. 36) ve herkesin üzerine düşen sorumluluğu dayanışma içinde olarak yerine getirmesi beklenmektedir. Esas sorumlu ve koordinasyonu sağlamakla yükümlü taraf hükümet olmakla birlikte kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, gönüllüler ve halkın deprem sonrasındaki süreçte hep birlikte hareket edebilmesi gereklidir. Bu sayede afet sonrası müdahale ve iyileştirme çalışmaları hızlı bir şekilde sürdürülür (Çalışkan & Kaya, 2021, s. 1057-1058; Mavi, 2020, s. 48).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sosyal medya dünyanın dört bir yanından kitlelerin örgütlenmesinde etkin bir aktör haline gelmiştir. Bölgeden bilgi alınması, insanların yakınlarından haber alması, yardım talebinde bulunması, arama-kurtarma faaliyetleri, yardım girişimleri, uyarılar, afetzedelerle yetkili kurumlar arasında bağlantı kurulması için aracı olunması, afetten etkilenenler ve gönüllülerin organizasyonunun sağlanması, bölgeden kaçış için kriz haritaları, afet sonrasında gıda, tuvalet, temiz su, giyecek, barınma ile ilgili ulaşılabilecek kurum ve kuruluşlar vb. acil durum bilgilerinin paylaşımı gibi sebepler sosyal medyanın afet durumunda önemli yönleridir (Usta & Yükseler, 2021, s. 255; Çanakçı, Öztürk, & Şaşmazlar, 2022, s. 885).

6 Şubat Depremleri'nde gördüğümüz gibi afet durumlarında sosyal medyanın etkisi ve gücü giderek artmakta ve yaygınlaşmaktadır. Kahramanmaraş'ta yaşanan iki deprem sonrasında depremden etkilenen birçok ilde iletişim, haberleşme, elektrik sıkıntıları yaşanmış ve bu sorunlar kısa sürede çözülememiştir. Afet yaşandığı andan itibaren en ufak bir iletişim eksikliği bile doğru bilgiye ulaşmada probleme yol açmaktadır (Anar, 2021, s. 1137). Afet gibi olağanüstü durumlarla ilgili kamuoyuyla hızlı bir şekilde açık ve dürüst bir şekilde bilgiler paylaşılmalıdır. Sosyal medya, telefonların çekmediği böylesi bir anda iletişimin ana arteri olmuştur.

Sosyal medya geleneksel medyaya oranla daha tarafsız ve özgür bir ortam olmasının yanında (Renci, 2022, s. 5), güvenilirlik sorunu, manipülasyona ve provokasyona sebep olma, toplumsal asayışı bozma gibi olumsuz yanları da bulunan bir ortamdır. Sosyal medyanın her zaman olduğu gibi afet zamanlarında da kötüye kullanıldığı görülmektedir. Buna rağmen özellikle afet anı sonrasında önemli bir iletişim kanalı olan sosyal medyayı kısıtlamak felaketi büyütebilmektedir. İnternet ve sosyal medya kullanımının artması her türlü siyasi katılımı ve örgütlenmeyi arttırmakta, sivil toplumu güçlendirerek, genişlemesine katkı sağlamaktadır (Güdücü, 2020, s. 230-231). Sosyal medyada denetimin olması gerekmele birlikte bu denetimin ne için kullanılacağına dikkatli yaklaşmak gerekmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşlarıyla birlikte Türkiye Afete Müdahale Planı, sivil toplum kuruluşlarını destek çözüm ortağı olarak göstermiş ve haberleşme, ulaşım, alt yapı, arama ve kurtarma, sağlık hizmetleri, barınma, beslenme, psikososyal destek, defin, gıda, tarım ve hayvancılık, nakliye hizmetlerine ilişkin görev ve sorumluluklar vermiştir (Bilgili & Sanatçı Aktaş, 2022, s. 411). Deprem gibi bir afet durumunda kamu kurum ve kuruluşları sivil toplum kuruluşlarına ve gönüllülere destek olarak, birlikte hareket etmelidirler. "Birlikten kuvvet doğar" ilkesiyle el ele verildiğinde büyük afetlerin üstesinden gelmek daha kolay ve hızlı olacaktır.

Kahramanmaraş merkezli 10 ili etkileyen depremler yaşanana kadar 1999 Marmara Depremi'nin, depreme yönelik farkındalık ve depreme hazırlık açısından ülkemiz için bir milat olduğu söylenmekteydi. Aradan geçen 24 yıla ve bir deprem ülkesi olduğumuz gerçeğine rağmen yaşananlardan ders çıkartılmadığı, gerekli önlemlerin alınmadığı ve depreme hazırlıksız olduğu görülmektedir. Deprem gibi arama-kurtarmanın aciliyet taşıdığı, ihtiyaç malzemelerinin, yardımların acil ulaşması gereken, barınma, tuvalet sorunlarının hızlı şekilde çözülmesi gereken bir anda yine aynı organizasyon ve koordinasyon eksikliği görülmektedir. Oysa koordinasyonlu bir şekilde bölgesel ve ulusal her türlü ilişkilerin yönetilmesi, hizmetlerin uyum içinde dağıtılması gereklidir (Genç, 2008, s. 172). Şili 1960'daki büyük depremi sonrasında yaşananlardan dersler çıkarmış, uzun vadeli stratejilerle afet riski yönetimi ve afetlere dayanıklılık kültürü geliştirerek depremlere hazırlanmıştır (Yolcu & Bekler, 2020, s. 80). Ülkemizde ise depremlere hazırlık konusunda 1999 Marmara Depremi'nden bugüne birtakım yasal düzenlemeler yapılmakla birlikte uygulamada yetersizlik ve eksiklerin olduğu görülmektedir. Toplumsal ve kurumsal açıdan depreme hazır olunmama, deprem sonrasında müdahale ve iyileştirme çalışmalarında da eksikler ve hatalar bulunmaktadır. Yaşanılan her büyük deprem ve yıkımdan sonra "bir dahakine hazırlıklı olacağız", "bu son olsun" denmesine rağmen bunlar söylemde kalmakta, yaşanan acılar unutulmakta ve bu sebeple her seferinde büyük kayıplar verilmektedir. Böylesi bir yıkımın bir daha yaşanmaması için yaşananlar unutturulmamalı ve alınması gereken önlemler, yapılması gereken hazırlıklar için taleplerde bulunulmalıdır.

Sosyal medyanın olumsuz kullanımlarına karşı en büyük görev sosyal medya kullanıcılarına düşmektedir. Sosyal medya kullanıcıları olarak herkes bireysel olarak gördüğü, okuduğu haberlerin, bilgilerin doğruluklarını teyit etmeli, paylaşım yaparken dikkatli olmalıdır. Sosyal medyada manipülasyon ve provokasyonlara gelinmemelidir.

Bugün sosyal medya halkın doğrudan, aracısız sesi olmakta, sivil toplum kuruluşu gibi çalışmaktadır. Afet gibi krizlerde yetkililer geleneksel ve sosyal medyayı iş birliği içinde iletişim, yönetim, organizasyon ve koordinasyon için kullanmalıdır (Toker, 2016, s. 273). Toplumun yaşanan süreçle ilgili ihtiyaç duyduğu bilgi ve kaynakların hızlı, güvenli şekilde paylaşılması ve yaşanabilecek sonraki afetlere bireyler ve kurumların hazırlıklı olması için de sosyal medya önemli bir araçtır. Sosyal medya üzerinden toplumu afet konusunda bilinçlendirme ve afet risklerini azaltma çalışmaları yapılabilir. Afet gibi durumlar için acil durum bilgi sistemleri oluşturulabilir, afetzedeler sosyal medyadan yardım merkezlerini öğrenebilir.

Devletin tüm kurum ve kuruluşlarının toplumun bütünüyle, ayırtırmadan, eşit ve adil bir şekilde dayanışması ve yardımlaşması ile afetten sonra yeniden düzenin kurulması ve toplumsal iyileşme sağlanabilir. Afet durumlarında dayanışmacı/çok aktörlü afet yönetiminin benimsenmesi afet sonrası sürecin çok daha hızlı ve organize bir şekilde yürütülmesini sağlayabilir.

Sosyal medya deprem bölgelerindeki her türlü ihtiyacın, her türlü sorunun duyurulmasında başat rol oynamıştır. Yardımların toplanmasında, organizasyon ve koordinasyonun sağlanmasında, eksiklerin ve eleştirilerin dile getirilmesinde sosyal medya önemli bir aktör olmuştur. Başta kamu kurum ve kuruluşları olmak tüm kurum ve kuruluşlar sosyal medyanın afet yönetiminde yararlanılması gereken bir ortam olduğunun bilincinde olmalıdır. Sosyal medyanın afetlerdeki önemli rolü unutulmamalı, afet yönetimi planlarında sosyal medyaya yer verilmeli, sosyal medya dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Afad. 17 Şubat 2023 tarihinde AFAD Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü: <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden alındı.

Ahbab. (2023, Şubat 6). <https://twitter.com/ahbab/status/1622488235761979393> adresinden alındı.

Altun, F. (2018). Afetlerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2(1), 1-15.

Anadolu Ajansı. (2023, Mart 27). 30 Mart 2023 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/stklerin-deprem-bolgesindeki-calismalari-suruyor/2816384> adresinden alındı.

Anar, Ü. İ. (2021). Sosyal Medya Ortamında Yer Alan Afet Haberlerinde Etkileşim: İzmir Depremi Örneği. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 11(3), 1129-1147.

Anbarlı, Z. Ö. (2020). Dijital Etnografi: Dijital Uzamı Anlamak İçin Bir Yöntem. *Global Media Journal TR Edition*, 10(20), 87-113.

Aziz, A. (2022). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Bıkçe, M. (2017). Türkiye'deki Depremlerde Alınan ve Alınabilecek Önlemler. *Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, 9(2), 24-31.

Bilgili, A., & Sanatçı Aktaş, G. (2022). Afet Yönetimindeki Paradoks: 2020 Ege Denizi Depremi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Doğal Afetler Uygulama ve Araştırma Merkezi Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 8(2), 408-420.

Binark, M., & Löker, K. (2011). *Sivil Toplum Örgütleri İçin Bilişim Rehberi*. Ankara: STGM.

Çalışkan, A., & Kaya, G. (2021). Deprem Sonrasındaki Toplumsal Dayanışma Pratiklerinin Sosyolojik Görünümü: İzmir Depremi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(32), 1052-1077.

Çanakçı, M., Öztürk, S., & Şaşmazlar, C. (2022). Afet ve Kriz Yönetiminde Sosyal Medyanın Kullanımı Üzerine Bir Araştırma: Twitter Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 882-897.

Çoban, B. (2014). *Sosyal Medya Devrimi*. İstanbul: Su Yayınevi.

Demiröz, K. (2020). Afet Kriz Yönetiminde Sosyal Medyanın İşlevselliği ve Zararları Üzerine Bir İnceleme. *Resilience (Dirençlilik) Dergisi*, 4(2), 293-304.

DHA. (2023, Mart 23). 28 Mart 2023 tarihinde 'Göçük altındayım' diyerek asılsız ihbar yapan Eren, serbest bırakıldı: <https://www.dha.com.tr/gundem/gocuk-altindayim-diyerek-asilsiz-ihbar-yapan-eren-serbest-birakildi-2218642> adresinden alındı.

Dirier, Ü. (2023, Şubat 14). Para Dergi. 20 Mart 2023 tarihinde Her telefonda olması gereken 21 deprem uygulaması: <https://www.paradergi.com.tr/girisimcilik/2023/02/14/her-telefonda-olmasi-gereken-21-deprem-uygulamasi> adresinden alındı.

Evim Yuvan Olsun. 30 Nisan 2023 tarihinde <https://www.evimyuvanolsun.org/> adresinden alındı.

Genç, F. N. (2008). Kriz İletişimi: Marmara Depremi Örneği. Selçuk İletişim, 5(3), 161-175.

Gökaliçler, E., & Saatcioglu, E. (2019). Dijital Aktivizmde Ünlüler: Ahabap Platformu Üzerine Bir Değerlendirme. Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences, (56), 87-117.

Güdücü, B. (2020). Medya ve Kamusal Alan. Avcioğlu, G. Ş. & Olgun, C. K. (Ed.), *İletişim Sosyolojisi* içinde (s. 211-236). İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Hine, C. (2000). *Virtual Ethnography*. London: Sage Publications.

İTÜ. (2023). *6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Ön İnceleme Raporu*. İstanbul: İTÜ. https://haberler.itu.edu.tr/docs/default-source/default-document-library/2023_itu_deprem_on_raporu.pdf?sfvrsn=77afe59e_4 adresinden alındı.

Kadıoğlu, M. (2008). Toplumda Afet Bilincini Arttırma Yöntemleri. Kadıoğlu, M. & Özdamar, E. (Ed.), *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri* içinde (s. 223-241). Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları.

Karahisar, T. (2016). Olası Bir Depremde Koordinasyonun Sağlanması ve Sosyal Medyanın Rolü. Beykoz Akademi Dergisi, 4(2), 43-64.

Karakaya, Ş. (2019). Sosyolojik Araştırma Yöntem ve Tekniklerinin Sosyal Medya Üzerinden Kullanımı. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (6), 38-56.

Kırık, A. M. (2017). Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 5(1), 230-261.

Kırık, A. M., & Özkoçak, V. (2020). Yeni Dünya Düzeni Bağlamında Sosyal Medya ve Yeni Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi. Sosyal Bilimler Dergisi, 7(45), 133-154.

Koçak, H. (2004). *Bir Doğal Afet Olarak Depreme Hazırlıklı Olma Bilinci ve Katılım ABD, Japonya ve Türkiye Örneği (Afyon İli Örneği)* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Kent ve Çevre Bilimleri) Ana Bilim Dalı, Ankara.

Kopar, E. (2023, Şubat 8). Branding Türkiye. 20 Mart 2023 tarihinde Deprem Anında Hayat Kurtaran Mobil Uygulamalar (Tam Liste): <https://www.brandingturkiye.com/deprem-aninda-hayat-kurtaran-mobil-uygulamalar-tam-liste/> adresinden alındı.

Kozinets, R. V. (2010). *Netnography: Doing Ethnographic Research Online*. London: Sage Publications.

Kundak, S., & Kadıoğlu, M. (2011). *İlk 72 Saat*. İstanbul: AFAD.

Levent, H. (2023, Şubat 6). <https://twitter.com/haluklevent/status/1622465480190570497> adresinden alındı.

Levent, H. (2023, Şubat 9). <https://twitter.com/haluklevent/status/1623746498138632193> adresinden alındı.

Levent, H. (2023, Şubat 8). <https://twitter.com/haluklevent/status/1623210524568653824> adresinden alındı.

Levent, H. (2023, Şubat 13). <https://twitter.com/haluklevent/status/1625158481035534339> adresinden alındı.

Levent, H. (2023, Şubat 6). <https://twitter.com/haluklevent/status/1622581051443798022> adresinden alındı.

Mavi, E. E. (2020). Afet Krizi Yönetiminde Sosyal Medya: 30 Ekim 2020 İzmir Depremi. Karadeniz İletişim Araştırmaları Dergisi, 10(2), 31-53.

Murthy, D. (2008). Digital Ethnography: An Examination of The Use of New Technologies for Social Research. Sociology, 42(5), 837-855.

Oran, F., & Akan, B. (2021). Pandemi Döneminde Afet Yönetimi Açısından Risk İletişimine İlişkin Bir Değerlendirme: Sosyal Medya Paylaşımları İçerik Analizi. Selçuk İletişim Dergisi, 14(3), 1371-1397.

Özarslan, Z. (2-4 Mayıs 2012). "23 Ekim 2011 Van Depremi Sonrasında Yaşanan Toplumsal Değişimde Yeni Medyanın Rolü", 2. Uluslararası İletişim Sempozyumu Yeni İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Dönüşüm (s. 205-220). Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları:157.

- Özmen, D. B. (2023, Şubat 13). "GÖRÜŞ - Kahramanmaraş depremleri neden bu kadar yıkıcı oldu?" 8 Nisan 2023 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-kahramanmaras-depremleri-neden-bu-kadar-yikici-oldu/2817774> adresinden alındı.
- Renci, C. (2022). Sosyal Medyanın Siyasal İletişimde Kullanımı: Tunç Soyer- İzmir Depremi Twitter İçerik Analizi. *Journal of Communication Science Researches*, 2(1), 1-18.
- Sayımer, İ. (2012). *Sanal Ortamda Halkla İlişkiler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Sencer, M., & Sencer, Y. (1978). *Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi.
- Soydan, E., & Alpaslan, N. (2014). Medyanın Doğal Afetlerdeki İşlevi. *Istanbul Journal of Social Sciences*, (7), 53-64.
- Şahin, Ş., & Üçgül, İ. (2019). Türkiye’de Afet Yönetimi ve İş Sağlığı Güvenliği. *Afet ve Risk Dergisi*, 2(1), 43-63.
- Şahinsoy, K. (2017). Kriz Yönetimi Açısından Geleneksel ve Sosyal Medya. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, (36), 1-19.
- Tanner, A., Friedman, D., Koskan, A., & Barr, D. (2009). Disaster Communication on The Internet: A Focus on Mobilizing Information. *Journal of Health Communication*, 14(8), 741-755.
- TMMOB. (14 Şubat 2023). *6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan Depremleri Ön Değerlendirme Raporu*. TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası.
- Toker, H. (2016). Doğal Afetler, İletişim ve Medya. Karaman, Z. T. & Altay, A. (ed.), *Bütünleşik Afet Yönetimi* içinde (s. 249-277). İzmir: İlkem Yayınları.
- Uğur, O. (2023, Şubat 10). <https://twitter.com/OguzhanUgur/status/1623848949080522754> adresinden alındı.
- Uğur, O. (2023, Şubat 6). <https://twitter.com/OguzhanUgur/status/1622574426200981504> adresinden alındı.
- Usta, E., & Yükseler, M. (2021). Afetlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Etik İkilemler: İzmir Seferihisar Depremi Örneği. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 249-269.
- Ünal, R. (2020). Sosyal Medya. Avcıoğlu, G. Ş. & Olgun, C. K. (Ed.), *İletişim Sosyolojisi* içinde (s. 237-256). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Yakut, İ. (2002). Toplumun Deprem Tehlikesine Karşı Hazırlıklı Olmasında Risk Yönetimi ve Risk İletişimin Rolü. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi KİLAD*, (1), 109-126.
- Yanık, A. (2016). Yeni Medya Nedir Ne Değildir ?. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45), 898-910.
- Yaşar, İ. H. (2022). Siyasal İletişim Aracı Olarak Twitter Platformu: Siyasal Partiler Üzerine Bir İnceleme. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 14-33.
- Yeğin, M. O. (2021). Nefret Söylemi Bağlamında YouTube: "Komik" Etiketli Video Paylaşımları Üzerine Bir İnceleme. Temel, M. & Koçak, Ö. (Ed.), *Dijital Çağda İletişim, Kültür ve Medya II: Yeni Medya Medya, Kültür ve Tüketim* içinde (s. 115-144). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Yıldırım, O., & İpek, İ. (2020). Yeni Koronavirüs Salgını Dolayısıyla Gündeme Gelen Sosyal İzolasyon ve Gönüllü Karantina Döneminde İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (52), 69-94.
- Yolcu, M., & Bekler, T. (2020). Deprem Kültürü ve Farkındalık Çalışmaları: Şili ve Elazığ Depremlerinin Karşılaştırılması. *ÇOMÜ Lapseki Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 71-82.